

นาฏกรรมร่วมสมัยบนฐานพิธีกรรมดั้งเดิม:
การออกแบบการแสดงชุด “ราชครูโนรา”
Contemporary Dance Drama Based on Traditional Rituals:
The Creative Design of The “Rachakhru Nora” Performance

วาชิภัช ประดาศักดิ์**

Wasiphath Pradasak

สุรัตน์ จงดา***

Surat Jongda

เฉลิมชัย ภิรมย์รักษ์****

Chalermchai Piromrak

สาขาวิชานาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, ประเทศไทย

Department of Performing Arts, Bunditpatanasilpa Institute, Thailand

E-Mail: Wasiphath2528@gmail.com

Received: April 22, 2026

Revised: April 26, 2026

Accepted: April 28, 2026

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาบริบท พิธีกรรม จารีต และหลักการปฏิบัติของราชครูโนรา (๒) เพื่อนำองค์ความรู้มาสู่การออกแบบและสร้างสรรค์นาฏกรรมการแสดงร่วมสมัยที่สะท้อนวิถีชีวิตและจิตวิญญาณของศิลปินในชุด “ราชครูโนรา” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ราชครูโนรา ศิลปิน และผู้เชี่ยวชาญด้านพิธีกรรมโรงครู จำนวน ๑๒ ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ข้อมูลได้รับการตรวจสอบแบบสามเส้าและวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญานิพนธ์ชุดฐานันท์ เรื่อง นาฏกรรมร่วมสมัยบนฐานพิธีกรรมดั้งเดิม : การออกแบบการแสดงชุด “ราชครูโนรา” Contemporary Dance Drama Based on Traditional Rituals : The Creative Design of The “Rachakhru Nora” Performance

** นางสาววาชิภัช ประดาศักดิ์ Miss Wasiphath Pradasak นักศึกษานาฏศิลป์

*** ผศ.ดร.สุรัตน์ จงดา Asst.Prof.Dr.Surat Jongda อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

**** ผศ.ดร.เฉลิมชัย ภิรมย์รักษ์ Asst.Prof.Dr.Chalermchai Piromrak อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัยชุดราชครูโนราสามารถจำแนกออกเป็น ๒ ส่วนสำคัญ คือ (๑) การออกแบบลำดับโครงเรื่องตามวิถีชีวิต ๔ ช่วง ได้แก่ ปฐมชีวา (การกำเนิดและศรัทธา), โลกาภิวัตน์ (กระบวนการที่โลกเชื่อมโยงกันเป็นสภาวะไร้พรมแดน), ศิลป์ทัศน์ ปณิธาน (การครองตนและจารีต) และ สืบสานศรัทธาวันทาราชครู (มรดกที่ยั่งยืน) (๒) การประยุกต์องค์ประกอบนาฏกรรม ๖ ด้าน ได้แก่ บทการแสดง ท่ารำ ดนตรี การแต่งกาย ฉาก และสื่อมัลติมีเดีย ซึ่งเป็นการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาสร้างพื้นที่ทางการรับรู้ โดยไม่ทำลายรากเหง้าดั้งเดิม องค์ความรู้ใหม่ที่ได้คือ “โมเดลการสื่อสารคุณค่าทาง จิตวิญญาณผ่านนาฏกรรมร่วมสมัย” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของศรัทธาและความกตัญญูต่อบรรพบุรุษในโลกยุคดิจิทัล อันเป็นแนวทางสำคัญในการสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ต่อยอดเพื่อสร้างสรรค์นาฏกรรมและรูปแบบการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ราชครูโนรา; นาฏกรรมร่วมสมัย; พิธีกรรมโนราโรงครู; การออกแบบการแสดง; มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

Abstract

This qualitative research aims (1) to study the contexts, rituals, traditions, and practical principles of Rachakhru Nora (Nora Masters) (2) to develop a creative framework for a contemporary dance drama titled “Rachakhru Nora,” reflecting the spiritual life and identity of the artists. Data were collected from a purposive sample of 12 key informants, including Nora masters, artists, and ritual experts, through participant and non-participant observations, in-depth interviews, and focus group discussions. The data were validated via triangulation and synthesized using content analysis.

The results reveal two primary components of the creative process: (1) The narrative structure, categorized into four life stages: Pathom Chiwa (Birth and Faith), Globalization, Silpathat Panithan (Self-discipline and Tradition), and Suepsan Sattha (Sustainable Heritage). (2) The application of six performance elements: script, choreography, music, costume, stage design, and multimedia. By integrating modern multimedia as a symbolic tool, the performance creates a new perceptive space while preserving the traditional core. The research contributes a “Spiritual Value Communication Model through Contemporary Performance,” highlighting the persistence of faith

and ancestral gratitude in the digital age. This study provides a sustainable pathway for preserving intangible cultural heritage within the context of global transformation.

Keywords: Rachakhru Nora; Contemporary Dance Drama; Nora Rong Khru Ritual; Performance Design; Intangible Cultural Heritage (ICH)

บทนำ

ศิลปะการแสดงโนรามิได้เป็นเพียงนาฏกรรมเพื่อความบันเทิง แต่เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อมโยงศรัทธาและวิถีชีวิตของชาวใต้เข้ากับระบบบรรพบุรุษ โดยมี “ราชครูโนรา” เป็นศูนย์กลางในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณและผู้รักษาจารีตพิธีกรรม แม้ในปัจจุบันโนราจะได้รับการยกย่องเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยองค์การยูเนสโก แต่ความท้าทายสำคัญคือการดำรงอยู่ของ “จิตวิญญาณดั้งเดิม” ท่ามกลางกระแส โลกาภิวัตน์ ที่ทำให้คนรุ่นใหม่ห่างเหินจากพิธีกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานสร้างสรรค์โนราร่วมสมัยส่วนใหญ่มักมุ่งเน้นไปที่การปรับเปลี่ยนท่วงท่าเพื่อความสวยงามทางทัศนศิลป์ แต่ยังขาดการศึกษาและถ่ายทอด “เส้นทางชีวิตและกระบวนการครองตน” ของราชครูโนรา ที่ต้องรักษาทั้งความศักดิ์สิทธิ์และเผชิญกับแรงกระแทกจากโลกสมัยใหม่ไปพร้อมกัน ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการนำ “พิธีกรรมโนราโรงครู” มาเป็นฐานในการออกแบบนาฏกรรมร่วมสมัย เพื่อสร้างพื้นที่การรับรู้ใหม่ที่ยังคงรากเหง้าทางวัฒนธรรมไว้อย่างเข้มแข็ง โดยใช้เทคนิคสื่อผสมและมัลติมีเดียมาเป็นเครื่องมือสื่อสารความหมายเชิงสัญลักษณ์ อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์และสืบสานมรดกของชาติให้สอดคล้องกับบริบทสังคมดิจิทัลอย่างยั่งยืน

บทบาทของ “ราชครูโนรา” มิได้จำกัดอยู่เพียงการเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านเท่านั้น แต่ยังดำรงสถานะเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณผู้ทำหน้าที่สืบสานจริยธรรมและศรัทธาผ่านสายตระกูล โดยมี “จารีต” เป็นข้อกำหนดในการครองตน อย่างไรก็ตาม ในบริบทสังคมที่เปลี่ยนไป คุณค่าและความหมายของราชครูโนราเริ่มถูกลดทอนลงเหลือเพียงมิติของการแสดง ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นที่จะนำเสนออัตลักษณ์ของราชครูโนราผ่านการออกแบบนาฏกรรมร่วมสมัย เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการต่อสู้และการดำรงอยู่ของ “ศรัทธา ในโลกยุคใหม่...”

โนราได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติจากองค์การยูเนสโก ลำดับที่ ๓ ของประเทศไทย สะท้อนคุณค่าด้านอัตลักษณ์ ความเก่าแก่ และความสำคัญของระบบพิธีกรรมที่ยังคงดำรงอยู่ในชุมชนภาคใต้ พร้อมทั้งยืนยันว่าโนราเป็นมรดกที่มีฐานความหมายทั้งในระดับชุมชน ชาติ และนานาชาติอย่างไรก็ตาม ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ส่งผลให้การสืบทอดและการเข้าถึงศิลปะพื้นบ้านลดลง โดยเฉพาะเมื่อคนรุ่นใหม่ห่างเหินจาก

พิธีกรรมดั้งเดิม รูปแบบความสนใจจึงเปลี่ยนไปตามกระแสสมัยใหม่ ฌวัญ เสริฐผล^๑ ชี้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายแขนงจำเป็นต้องพัฒนาแนวทางนำเสนอใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมร่วมสมัย ดังนั้น แม้โนราจะได้รับการยอมรับในระดับสากล การรักษาความต่อเนื่องของการสืบทอดยังคงเป็นความท้าทายสำคัญ โดยต้องอาศัยการปรับตัว การพัฒนาการแสดงร่วมสมัย และการสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชน เพื่อให้ศิลปะพื้นบ้านภาคใต้ดำรงอยู่ได้อย่างเหมาะสมในบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

พิทยา บุขรรัตน์ และเบญจวรรณ บัวขวัญ^๒ ระบุว่า แม้โนราจะปรับรูปแบบบางส่วนเพื่อตอบสนองผู้ชมร่วมสมัย แก่นของศรัทธาและความเป็นชุมชนศิลปินยังคงอยู่ บทบาทของโนราครอบคลุมด้านความบันเทิง พิธีกรรม การสร้างเอกภาพทางสังคม การสืบทอดวัฒนธรรม และการธำรงอัตลักษณ์ท้องถิ่น แม้บางบทบาทจะลดลง แต่ระบบความเชื่อและแบบแผนพิธีกรรมยังเป็นหัวใจสำคัญของการดำรงอยู่ของโนราสำหรับโนราพิธีกรรม การปฏิบัติตามแบบดั้งเดิมยังชัดเจน เช่น ลำดับขั้นท่ารำ การร้อง การแสดงเรื่องราวพิธีกรรม และการประกอบเครื่องสังเวย โดยมีราชครูควบคุมพิธีกรรมทั้งหมด ทำให้อาจารย์เป็นผู้รักษา “จิตวิญญาณของศิลปะโนรา” และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ศิลปินรุ่นใหม่เข้าสู่ยุคดิจิทัล การนำเสนอโนรา ในรูปแบบร่วมสมัยช่วยสร้างการรับรู้แก่ผู้ชมรุ่นใหม่ โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย แสง สี เสียง เทคนิคเวที และปรับเนื้อหาให้เชื่อมกับประสบการณ์ร่วมสมัย เช่น งานศึกษาเรื่อง การออกแบบการแสดงของพิรพงศ์ เสนไสย ของจิระประภา โพธิ์เล^๓ พบว่า พิรพงศ์ เสนไสย ใช้บทการเคลื่อนไหวดั้งเดิมควบคู่ท่าร่วมสมัย ดนตรีสากล และเครื่องแต่งกาย สะท้อนทิศทางการพัฒนาโนรา สู่ความร่วมมือโดยยังคงอัตลักษณ์เดิมไว้อย่างแยบยล

ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญต่อการศึกษาศิลปะพิธีกรรม จารีต และความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับราชครูโนรา เพื่อนำองค์ความรู้ดังกล่าวมาสร้างสรรค์นาฏกรรมการแสดงที่สะท้อนวิถีชีวิต และถ่ายทอดคุณค่าทางจิตวิญญาณของราชครูโนราสู่งานแสดงในรูปแบบใหม่ ทั้งเพื่อเป็นแรงบันดาลใจแก่เยาวชนในการเรียนรู้เส้นทางศิลปินโนรา และเป็นแนวทางในการธำรงศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ให้สอดคล้องกับสังคมร่วมสมัย อย่างยั่งยืน

^๑ ฌวัญ เสริฐผล, “การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในสังคมโลกาภิวัตน์”, วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๓) : ๓๑๓-๓๓๑.

^๒ พิทยา บุขรรัตน์และเบญจวรรณ บัวขวัญ, “โนรา: บทบาท หน้าที่ และความสัมพันธ์กับชุมชนภาคใต้ในสังคมร่วมสมัย”, วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๑๑๒-๑๑๕.

^๓ จิระประภา โพธิ์เล, “การออกแบบการแสดงของพิรพงศ์ เสนไสย”, วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๓) : ๑๖๒-๑๘๑.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาบริบท พิธีกรรม จารีต และหลักการปฏิบัติของโนราสู่ออกแบบการสร้างสรรค์นาฏกรรม การแสดงเพื่อสะท้อนวิถีชีวิตศิลปโนรา “ราชครูโนรา”
๒. เพื่อนำองค์ความรู้มาสู่การออกแบบและสร้างสรรค์นาฏกรรมการแสดงร่วมสมัยที่สะท้อนวิถีชีวิต และจิตวิญญาณของศิลปินโนรา “ราชครูโนรา”

วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษา เรื่อง นาฏกรรมร่วมสมัยบนฐานพิธีกรรมดั้งเดิม: การออกแบบการแสดงชุด “ราชครูโนรา” ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจงในจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา ที่เป็นแหล่งสืบทอดศิลปโนรา ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และการออกแบบการแสดง ควบคู่กับข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งศิลปินโนรา นักวิชาการ และผู้เกี่ยวข้องด้านพิธีกรรม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ตลอดจนการสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นแล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และใช้เป็นฐานในการออกแบบการแสดงชุด “ราชครูโนรา” ในบริบทของนาฏกรรมการแสดง โดยมีวิธีการศึกษา ตามรายละเอียด ดังนี้

๑. ขอบเขตการวิจัยและการดำเนินงานตามประเด็นการศึกษา

การวิจัยเรื่อง นาฏกรรมร่วมสมัยบนฐานพิธีกรรมดั้งเดิม: การออกแบบการแสดงชุด “ราชครูโนรา” ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตการวิจัย ออกเป็น ๕ ด้าน ประกอบด้วย

ตารางที่ ๑ ขอบเขตการวิจัยและการดำเนินงานตามประเด็นการศึกษา

ขอบเขตการวิจัย	ขอบเขต/รายละเอียด	การนำไปใช้ในการวิเคราะห์และสร้างสรรค์
๑. ด้านเนื้อหา	ศึกษาภูมิหลัง แนวคิด แรงบันดาลใจ ตำนานโนรา องค์ประกอบการแสดง และพิธีกรรมโนราโรงครู	ใช้เป็นฐานข้อมูลหลักในการสร้างโครงเรื่อง แนวคิด และแก่นความหมายของการแสดงชุด “ราชครูโนรา”
๒. ด้านพื้นที่	จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการปฏิบัติพิธีกรรมและสืบทอดศิลปโนราเข้มแข็ง	นำข้อมูลเชิงบริบทชุมชนมาใช้ตีความ ความเชื่อ พิธีกรรม และวิถีชีวิตศิลปโนรา เพื่อความถูกต้องของเนื้อหา
๓. ด้านบุคลากรผู้ให้ข้อมูล	แบ่งเป็น ๖ กลุ่ม ได้แก่ ๑. ด้านนักวิชาการด้านโนรา ๒. ด้าน ศิลปินและผู้ปฏิบัติ ๓. ด้านสร้างสรรค์การแสดง	ข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลถูกนำมาวิเคราะห์แบบเปรียบเทียบ เพื่อจัดหมวดหมู่เนื้อหา นำสู่กรอบแนวคิดการสร้างสรรค์การแสดง

ขอบเขตการวิจัย	ขอบเขต/รายละเอียด	การนำไปใช้ในการวิเคราะห์และสร้างสรรค์
	๔. ด้านสร้างสรรค์ทำนองดนตรี ๕. ผู้รู้ด้านโนราและพระพุทธศาสนา . ๖. ผู้เชี่ยวชาญองค์ประกอบศิลป์และเทคนิคพิเศษ	
๔. ด้านรูปแบบการแสดงผล	ผลงานถูกออกแบบเป็น “สารคดีประกอบการแสดง” ถ่ายทอดเส้นทางศิลปวัฒนธรรมและบทบาทราชครูโนรา	ใช้กำหนดรูปแบบ การนำเสนอ และการใช้สื่อผสมในกระบวนการสร้างการแสดง ร่วมสมัย
๕. ด้านระยะเวลา	ระยะเวลาการแสดง ๓๐ - ๔๐ นาที ตามข้อกำหนดของหลักสูตรศิลปศึกษาบัณฑิต สาขานาฏศิลป์	ใช้เป็นเกณฑ์ กำหนดขอบเขตเนื้อหา การตัดทอนและลำดับเหตุการณ์ให้สอดคล้องกับช่วงเวลาและจุดมุ่งหมาย

ที่มา: นางสาววาณิช ประดาศักดิ์ (ผู้วิจัย)

๒. กลุ่มเป้าหมายและการเลือกกลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยเรื่อง นาฏกรรมร่วมสมัยบนฐานพิธีกรรมดั้งเดิม: การออกแบบการแสดงชุด “ราชครูโนรา” ผู้วิจัยได้แบ่งบุคคลผู้ให้ข้อมูลออกเป็น ๖ กลุ่ม ประกอบด้วย

๒.๑) นักวิชาการด้านโนรา ผู้มีความรู้ มีบทบาท ด้านตำนาน พิธีกรรม รูปแบบการแสดง เพื่อให้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ โนราโรงครู ระบบความเชื่อ ลำดับพิธีกรรม

๒.๒) ศิลปินโนรา/ผู้ปฏิบัติ ผู้มีความรู้ มีบทบาท ด้านกระบวนการฝึก การรำ การร้อง การประกอบพิธี เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับ เทคนิคการฝึก การครองตน ขั้นตอนการเรียนรู้ และบทบาทเชิงจารีต

๒.๓) ผู้สร้างสรรค์การแสดง ผู้มีความรู้ มีบทบาท ด้านการออกแบบการแสดงและทฤษฎีการประยุกต์เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับ แนวคิดสร้างสรรค์ การผสมผสานรูปแบบ และการตีความร่วมสมัย

๒.๔) ผู้สร้างสรรค์ทำนองดนตรี ผู้มีความรู้ มีบทบาท ด้านดนตรีประกอบ พื้นฐานจังหวะโนรา ดนตรีผสมดนตรีประกอบ พื้นฐานจังหวะโนรา ดนตรีผสม เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับ การสร้างทำนองใหม่ การปรับจังหวะ และเทคนิคการประพันธ์ร่วมสมัย

๒.๕) ผู้รู้ด้านโนราและพระพุทธศาสนา ผู้มีความรู้ มีบทบาท ด้านความเชื่อ พิธีกรรม และหลักพุทธธรรมในวิถีโนรา เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ระบบความเชื่อ การยึดเหนี่ยวจิตใจ การปฏิบัติในพิธีกรรม

๒.๖) ผู้เชี่ยวชาญด้านองค์ประกอบศิลป์และเทคนิคพิเศษ ผู้มีความรู้ มีบทบาท ด้านฉาก แสง สี มัลติมีเดีย เทคนิคเวที เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับ การออกแบบงานภาพ ระบบแสง เสียง และการใช้มัลติมีเดียประกอบการแสดง

๓. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ ผู้วิจัยโดยใช้เครื่องในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๓.๑) แบบสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน ๑๐ คน เพื่อให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาถอดความแล้วพิมพ์เป็นตัวอักษรรวมทั้งเรียบเรียงเป็นสำนวนทางวิชาการ และให้เจ้าของข้อมูลตรวจสอบอีกครั้ง เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องของข้อมูล

๓.๒) แบบสังเกตการณ์

ผู้วิจัยได้แบ่งการสังเกตการณ์ออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยเข้าร่วมศึกษา และสังเกตการแสดงโนรา จำนวน ๔ โรง รวม ๔ ครั้ง

๒) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) โดยทำการศึกษาจากการชมการแสดงโนรา จำนวน ๑๐ โรง รวม ๑๐ ครั้ง

๓.๓) การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมสนทนากลุ่มโดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์การแสดงโนรา และนักวิชาการ จำนวน ๑๒ คน เพื่อร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็นต่อประเด็น โนราโรงครูระบบความเชื่อ ลำดับชีวิตราชครูโนรา ลำดับ บทบาทพิธีกรรม องค์ประกอบการแสดงร่วมสมัย เพื่อนำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล ในการสร้างกรอบแนวคิด และกระบวนการสร้างสรรค์การแสดง ชุด “ราชครูโนรา”

๔. การเก็บรวบรวมและการจัดทำข้อมูล

๔.๑) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ สื่อวีดิทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเอกสารจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดและข้อมูลพื้นฐานในการวิจัย

๔.๒) รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ร่วมกับการจดบันทึก การบันทึกเสียง และการบันทึกภาพจากผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้และประสบการณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

๔.๓) การลงภาคสนาม โดยศึกษาจากการสังเกต แบ่งออกเป็น

๑) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยเข้าร่วมศึกษา และสังเกตการแสดงโนรา จำนวน ๔ โรง รวม ๔ ครั้ง พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลภาคสนามอย่างเป็นระบบ

๒) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) โดยทำการศึกษาจากการชมการแสดงโนรา จำนวน ๑๐ โรง รวม ๑๐ ครั้ง พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลภาคสนามอย่างเป็นระบบ

๔.๔) รวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านการแสดงโนรา และนักวิชาการ จำนวน ๑๒ คน เข้าร่วมอภิปรายและแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โนราโรงครู ระบบความเชื่อ ลำดับชีวิตราชครูโนรา ลำดับและบทบาทของพิธีกรรม ตลอดจนองค์ประกอบของการแสดงร่วมสมัย เพื่อนำข้อมูลที่ได้อภิปรายและสังเคราะห์เพื่อสร้างกรอบแนวคิดและพัฒนากระบวนการสร้างสรรค์การแสดง ชุด “ราชครูโนรา”

๕. การตรวจสอบข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการตรวจสอบข้อมูล เพื่อเสริมสร้างความถูกต้อง (accuracy) ความน่าเชื่อถือ (credibility) และความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยดำเนินการตรวจสอบข้อมูลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตลอดกระบวนการวิจัย แบ่งออกเป็น ๓ ระยะ ดังนี้

๕.๑) การตรวจสอบข้อมูลในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล (Concurrent Data Verification) ผู้วิจัย ได้พิจารณาความถูกต้อง ความสอดคล้อง และความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลภายหลังการลงภาคสนามในแต่ละครั้งอย่างละเอียดถี่ถ้วน พร้อมทั้งดำเนินการตรวจสอบข้อมูลโดยผู้ให้ข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา เพื่อยืนยันความตรงของข้อมูลและลดความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้นจากการตีความของผู้วิจัย

๕.๒) การตรวจสอบข้อมูลภายหลังสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูล (Post-collection Data Verification) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ จากนั้นจึงนำผลสรุปเบื้องต้นและส่วนถอดความ กลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบอีกครั้ง เพื่อยืนยันความถูกต้อง ความครบถ้วน และความสอดคล้องของเนื้อหา ก่อนนำข้อมูลเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์และการตีความเชิงลึก

๕.๓) การตรวจสอบข้อมูลโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Expert Validation of Data) ผู้วิจัยได้นำข้อมูล ที่ผ่านการตรวจสอบในเบื้องต้น แล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม เพื่อร่วมกัน พิจารณาความถูกต้องเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมเชิงวิชาการ และความน่าเชื่อถือของข้อมูล อันเป็นกระบวนการที่ช่วยเสริมสร้างความเที่ยงตรงภายใน และความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยโดยรวม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ดำเนินการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบ สามเส้า (Triangulation) ตามแนวคิดของ Denzin^๔ โดยการเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งและวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการศึกษาเอกสาร เพื่อยืนยันความสอดคล้องของข้อมูลในมิติต่าง ๆ อันจะช่วยลดอคติ ที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งเพียงลำพัง และเพิ่มความเที่ยงตรง และความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น

๖. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการโดยใช้ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลภาคสนามจากการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก การสำรวจเบื้องต้น และการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ภายใต้กรอบแนวคิดเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่มีความน่าเชื่อถือทางวิชาการ สามารถสรุปขั้นตอนการดำเนินการให้กระชับและเข้าใจง่ายได้ดังนี้

๖.๑) การเตรียมข้อมูล (Data Preparation) ผู้วิจัยดำเนินการถอดความข้อมูลจากการบันทึกเสียงที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มอย่างละเอียด พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องโดยเปรียบเทียบกับบันทึกภาคสนาม จากนั้นจึงจัดระเบียบข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดรหัสผู้ให้ข้อมูล จำแนกประเภทกลุ่ม วัน เวลา และสถานที่ เพื่อเอื้อต่อการสืบค้นและการตรวจสอบย้อนกลับ (audit trail)

๖.๒) การเข้าถึงสาระสำคัญ ทำความเข้าใจข้อมูล (Data Familiarization) ผู้วิจัยทำการอ่านและทบทวนข้อมูลซ้ำหลายรอบ เพื่อเข้าถึงสาระสำคัญของข้อมูลในเชิงบริบท พฤติกรรม และความหมาย เชิงลึก พร้อมทั้งจัดบันทึกแนวคิดเบื้องต้น เพื่อใช้เป็นฐานในการพัฒนาแนวทางการวิเคราะห์

๖.๓) การจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Data Categorization) ผู้วิจัยดำเนินการจัดกลุ่มข้อมูลที่มีความหมายสอดคล้องกันจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายให้อยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน เช่น พิธีกรรม การถ่ายทอดทักษะการฝึกปฏิบัติด้านโนรา องค์ประกอบการแสดง และปัจจัยการสืบทอด โดยอาศัยการเปรียบเทียบข้อมูลข้ามแหล่ง เพื่อให้ได้ประเด็นที่มีความชัดเจน เป็นระบบ และครอบคลุมมิติของปรากฏการณ์ที่ศึกษา

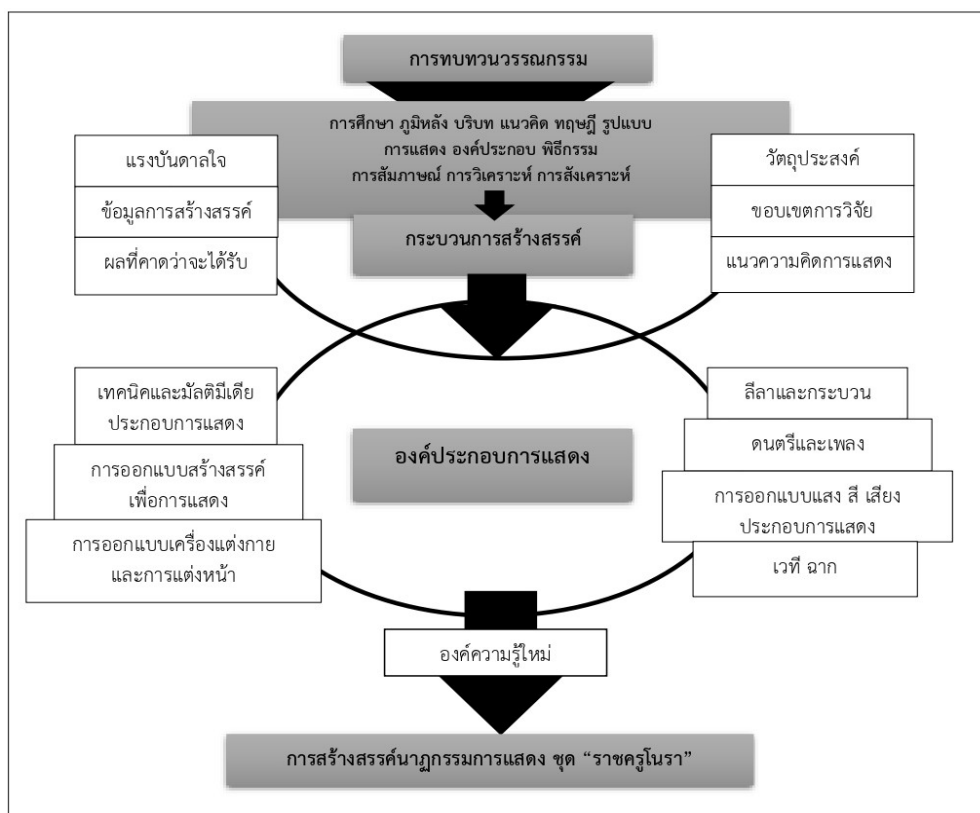
๖.๔) การสังเคราะห์และการตีความ (Data Synthesis and Interpretation) ผู้วิจัยนำข้อมูลในแต่ละหมวดหมู่มาวิเคราะห์เชิงความสัมพันธ์ เพื่อสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิด เช่น ลำดับชีวิตราชครูโนรา บทบาทของพิธีกรรม และองค์ประกอบของการแสดงร่วมสมัย พร้อมทั้งตรวจสอบความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมสร้างความหนักแน่น ยืนยันความถูกต้องทางวิชาการของข้อค้นพบ

^๔ Denzin, N. K. *The Research Act: A Theoretical Introduction to Sociological Methods*, (Chicago : Aldine Publishing Company, 1970), pp. 301-313.

๖.๕) การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Trustworthiness Verification) ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบข้อมูลโดยผู้ให้ข้อมูล โดยนำผลการวิเคราะห์เบื้องต้นและส่วนถอดความกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา เพื่อลดความคลาดเคลื่อนในการตีความ นอกจากนี้ ยังใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการศึกษาเอกสาร เพื่อยืนยันความสอดคล้องของข้อมูลลดอคติ และเพิ่มความเที่ยงตรง ของผลการวิจัย

๖.๖) การสรุปผลเชิงวรรณกรรม (Literature-based Conclusion) ผลการวิเคราะห์ที่ได้ถูกนำมา พิจารณาเปรียบเทียบกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่ออภิปรายความสอดคล้องและ ความแตกต่างจากองค์ความรู้เดิม อันนำไปสู่การสร้างข้อเสนอเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ ที่มีคุณค่า ในการพัฒนาการออกแบบการแสดงร่วมสมัย

จากกระบวนการดังกล่าว การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นไปอย่างมีระบบ สามารถตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอน โดยยึดหลักความรอบคอบในการจัดการข้อมูล การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ และการเชื่อมโยงข้อค้นพบกับกรอบแนวคิดทางทฤษฎี ส่งผลให้ข้อสรุปของการวิจัย มีความเข้มแข็งทางวิชาการ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนานาฏกรรมร่วมสมัยบนฐานพิธีกรรมพื้นบ้านได้อย่าง มีนัยสำคัญ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม ของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการแสดงโนราโรงครู หรือพิธีกรรมโนรา เพื่อหาข้อสรุป เรื่อง “ราชครูโนรา” ที่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาสู่การสร้างสรรค์ชุดการแสดงที่สะท้อนวิถีชีวิตความเป็นราชครูโนรา สามารถสรุปได้ ๒ ข้อ คือ (๑) แนวคิดในการการออกแบบ (๒) องค์ประกอบ การแสดง โดยแสดงตามภาพแผนผังแนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์การแสดง ชุด ราชครูโนรา ดังนี้

แผนผังที่ ๑ แผนผังแนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์การแสดง ชุด “ราชครูโนรา”

จากแผนผังแนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์การแสดง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดหลักให้มุ่งนำเสนอ “วิถีชีวิตศิลปินโนราตั้งแต่กำเนิดจนถึงการเป็นราชครูโนรา” โดยใช้ข้อมูลจากพิธีกรรมโนราโรงครูเป็นฐานการออกแบบ และประยุกต์วิธีเล่าเรื่องด้วยสื่อร่วมสมัยเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน

๗. การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลตามกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการเขียนเชิงคุณภาพแบบวิเคราะห์ (Qualitative Analytical Approach) โดยมีการเรียบเรียงเนื้อหาอย่างเป็นระบบ และจัดทำรูปเล่มตามระเบียบของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ทั้งนี้กระบวนการนำเสนอข้อมูลสามารถสรุปได้ดังนี้

๗.๑) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และนำข้อมูลที่ได้มาทำการสรุปเรียบเรียง และจัดทำเป็นรายงานวิจัยเบื้องต้น จำนวน ๓ บท เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษา

๗.๒) นำเสนอโครงร่างงานวิจัย ๓ บท ต่อคณะกรรมการ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของกรอบแนวคิด ระเบียบวิธีวิจัย และทิศทางของการศึกษา

๗.๓) ดำเนินการปรับปรุงและแก้ไขงานวิจัยตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เนื้อหามีความถูกต้อง ครบถ้วน และมีความเหมาะสมทางวิชาการ

๗.๔) จัดทำบทความวิชาการจากผลการวิจัย และนำไปเผยแพร่ในวารสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้สู่สาธารณะและวงวิชาการ

๗.๕) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนามร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมาดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่ออธิบายกระบวนการร่ำทำบายาวจังหวัดนครศรีธรรมราช อันนำไปสู่การสรุปผลการวิจัยและการเรียบเรียงรายงานวิจัยอย่างเป็นระบบ

๗.๖) นำเสนอรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ต่อคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์เพื่อรับการพิจารณา ให้ข้อเสนอแนะ และดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะดังกล่าว ก่อนจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์

๗.๗) จัดพิมพ์รูปเล่มวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ตามระเบียบและข้อกำหนดของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ผลการวิจัย

๑. แนวคิดในการออกแบบการแสดง ผู้วิจัยได้พัฒนาการแสดงในรูปแบบ “นาฏกรรมสร้างสรรค์” (Creative Dance Drama) โดยการผสมผสานท่วงท่าดั้งเดิมของโนราเข้ากับเทคนิคการแสดงร่วมสมัย อาทิ การใช้มัลติมีเดีย แสง สี และเสียง โดยยังคงรักษาเอกลักษณ์แบบแผนของศิลปะโนราไว้อย่างครบถ้วน เพื่อเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปะพื้นบ้านภาคใต้ให้สามารถเข้าถึงผู้ชมในบริบทสังคมร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการสร้างบทและลำดับเรื่องได้รับแรงบันดาลใจจากประสบการณ์ชีวิตจริงของผู้สืบสายโนรา โดยถ่ายทอดผ่านตัวละครเอกตั้งแต่วัยเยาว์ การเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม จนกระทั่งเติบโตเป็นราชครูผู้สืบทอดองค์ความรู้และพิธีกรรม ผู้วิจัยได้กำหนดโครงเรื่องออกเป็น ๔ ช่วงสำคัญ ดังนี้

ช่วงที่ ๑ ปฐมชีวา นำเสนอภูมิหลังของตัวละครและการซึมซับวิถีชีวิตโนราในวัยเด็ก ผ่านมโนทัศน์และจินตภาพของผู้ที่ถือกำเนิดในตระกูลโนรา เติบโตท่ามกลางบริบทของพิธีกรรม ความเชื่อ และการฝึกฝนศิลปะตั้งแต่เยาว์

ช่วงที่ ๒ โลกาวัดัน สะท้อนพลวัตของสังคมร่วมสมัยที่ส่งผลกระทบต่อการสืบทอดศิลปะโนรา โดยเฉพาะอิทธิพลของเทคโนโลยีและวัฒนธรรมสมัยใหม่ ซึ่งก่อให้เกิดความสับสนและความขัดแย้งทางความคิดของตัวละคร การแสดงในช่วงนี้ใช้ท่ารำแม่บท ๑๒ ท่า เช่น ท่าเขาควาย ประกอบกับสื่อมัลติมีเดีย เพื่อสื่อถึงกระบวนการ “ผ่าวิกฤต” ของศิลปินโนราในบริบทโลกปัจจุบัน

ช่วงที่ ๓ ศิลปทัศน์ปณิธาน นำเสนอการตัดสินใจของตัวละครในการยึดมั่นปณิธานแห่งการสืบทอดศิลปะโนรา ผ่านสัญลักษณ์ของพิธีกรรมราชครู การฝึกปฏิบัติทั้งด้านการรำและการร้อง ตลอดจนการศึกษาแบบแผนพิธีกรรม และกระบวนการ “ครองตน” ซึ่งสอดคล้องกับหลักศาสนาและจริยธรรม เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจอันเป็นรากฐานทางจิตวิญญาณของศิลปิน

ช่วงที่ ๔ สืบสานศรัทธาวันทाराชครู นำเสนอบทบาทของราชครูในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ พิธีกรรม และศรัทธาสู่ศิลปินรุ่นใหม่ สื่อให้เห็นกระบวนการสืบทอดจากบรรพบุรุษสู่ลูกศิษย์ และขยายไปสู่ชุมชน อันเป็นการธำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

๒. องค์ประกอบการแสดง เพื่อให้เนื้อหาและอารมณ์การเล่าเรื่องสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบการแสดง ๖ ด้านมาประยุกต์ใช้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๑) ลีลาและกระบวนการท่าทาง การออกแบบกระบวนการท่าทางในการแสดงชุด “ราชครูโนรา” ประกอบด้วยทางเลือกใช้ท่วงท่าหลากหลายรูปแบบตามลักษณะของเนื้อหา อารมณ์ และความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ต้องการสื่อ ผู้วิจัยนำกระบวนการท่าทางจาก ๓ แหล่งสำคัญมาประยุกต์เข้ากับโครงสร้างของการแสดง ได้แก่ กระบวนท่าทางสามัญ, กระบวนท่าทางของโนรา, และ กระบวนท่าทางจากนาฏศิลป์สร้างสรรค์ โดยมีรายละเอียดกล่าวคือการผสมผสานกระบวนการท่าทางทั้งสามลักษณะดังกล่าว ได้รับการออกแบบอย่างมีจุดมุ่งหมายเชิงนัย เพื่อสะท้อนพัฒนาการของตัวละคร ความขัดแย้งภายใน และความงดงามทางสุนทรียะของศิลปินบนเส้นทางสู่การเป็นราชครูโนรา ตั้งแต่จุดเริ่มต้นในฐานะบุคคลพื้นถิ่น การซึมซับมรดกทางวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษ การเผชิญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จนกระทั่งสามารถสืบทอดศรัทธาและดำรงบทบาทราชครูได้อย่างสมบูรณ์

๒.๒) ดนตรีและเพลง การออกแบบดนตรีใช้สองลักษณะร่วมกัน ได้แก่ ทำนองพื้นบ้านโนรา เพื่อคงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และดนตรีอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศร่วมสมัยและเสริมอารมณ์ในแต่ละช่วงของการแสดง อันส่งผลให้การรับรู้ของผู้ชมเกิดทั้งความคุ้นเคยและความแปลกใหม่ในเวลาเดียวกัน

๒.๓) เครื่องแต่งกาย แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม โดยมีการกำหนดรูปแบบให้สอดคล้องกับพัฒนาการของตัวละครและบริบทของการแสดง ได้แก่

๑) กลุ่มราชครูโนรา ออกแบบเครื่องแต่งกายตามลำดับพัฒนาการของเนื้อเรื่อง ตั้งแต่ชุดชาวบ้าน ชุดฝึกปฏิบัติ ไปจนถึงชุดประกอบพิธีกรรม ซึ่งสะท้อนเส้นทางชีวิต การเรียนรู้ และการเติบโตทางจิตวิญญาณของตัวละคร

๒) กลุ่มนักแสดงประกอบ ใช้เครื่องแต่งกายแบบชาวบ้านเป็นหลัก และในบางช่วง ใช้ชุดบอดีสูทเพื่อสื่อแทนสัญลักษณ์ของโลกสมัยใหม่ ขณะที่ผู้แสดงระบำมีการผสมผสานการนุ่งโจงกระเบน

ร่วมกับเครื่องแต่งกายโนราท่อนล่าง เพื่ออรรถาธิบายลักษณะดั้งเดิมควบคู่กับการปรับประยุกต์ในบริบทการแสดงร่วมสมัย

๒.๔) การแต่งหน้า แบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบ ได้แก่ การแต่งหน้าโทณธรรมชาติ เพื่อสะท้อนวิถีชีวิต ความเป็นจริงของตัวละคร และการแต่งหน้าแบบการแสดงเชิงนาฏกรรม เพื่อเน้นบทบาท อารมณ์ และลักษณะเฉพาะของตัวละครให้มีความเด่นชัดบนเวที อันช่วยเสริมสร้างการสื่อความหมายเชิงนัยและการรับรู้ของผู้ชม

๒.๕) เวทีและฉาก อ้างอิงจากพื้นที่จริงที่เกี่ยวข้องกับศิลปะโนรา ได้แก่ โรงโนรา พื้นที่ธรรมชาติ บ้านเรือน และบริบทของพื้นที่ฝึกฝน ทั้งนี้เพื่อสร้างบรรยากาศที่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรม และเสริมสร้างการรับรู้เชิงพื้นที่ของพิธีกรรมให้มีความสมจริง อันส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางอารมณ์ของผู้ชม

๒.๖) เทคนิคพิเศษและมัลติมีเดีย การนำเทคโนโลยีมัลติมีเดียมาใช้ในการสร้างภาพ เสียง และแสงในลักษณะสามมิติ เพื่อขยายมิติของการเล่าเรื่องและเสริมสร้างประสบการณ์การรับชม อาทิ การจำลองภาพพระอาทิตย์ทรงกลด เสียงฟ้าร้อง ลมพัด และการตัดต่อภาพเหตุการณ์เชิงสัญลักษณ์ ซึ่งช่วยเพิ่มความสมจริง กระตุ้นอารมณ์ และทำให้ผู้ชมสามารถตีความความหมายของฉากได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

๒.๗) แสง สี เสียง การออกแบบระบบแสง สี และเสียง มีบทบาทสำคัญในการกำหนดบรรยากาศและอารมณ์ของการแสดง โดยมีการปรับระดับความเข้มและโทนสีของแสงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ เช่น การใช้โทนสีร้อนเพื่อสื่อถึงความตึงเครียดหรือความขัดแย้ง และการใช้โทนสีอ่อนเพื่อสื่อถึงความสงบหรือภาวะสมดุล ควบคู่กับการใช้เสียงดนตรี เสียงบรรยาย และเสียงประกอบ เพื่อเสริมสร้างความต่อเนื่องของการดำเนินเรื่อง และเพิ่มความสมจริงในการรับรู้ของผู้ชม

สรุปผลการวิจัยพบว่า การแสดงชุด “ราชครูโนรา” มุ่งเน้นการถ่ายทอดเส้นทางชีวิตของศิลปินโนรา ตั้งแต่การเติบโตท่ามกลางพิธีกรรม วิถีชีวิตชุมชน และบริบทการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จนกระทั่งก้าวสู่บทบาทของราชครูผู้สืบทอดภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ โดยโครงสร้างเรื่องถูกแบ่งออกเป็น ๔ ช่วงตามพัฒนาการชีวิตจริง ได้แก่

- ๑) การกำเนิด (ปฐมชีวิตา) – นำเสนอภูมิหลังและการซึมซับวิถีชีวิตโนราในวัยเด็ก
- ๒) การเผชิญโลกสมัยใหม่ (โลกาภิวัตน์) – สะท้อนผลกระทบของสังคมร่วมสมัย เทคโนโลยี และวัฒนธรรมใหม่ต่อการสืบทอดศิลปะ
- ๓) การยืนยันอุดมการณ์ (ศิลปทัศน์ปณิธาน) – แสดงการตัดสินใจยึดมั่นปณิธานในการสืบทอดศิลปะและพิธีกรรม

๔) การรับภารกิจ (สืบสานสืบทอดวันทाराราชครู) ถ่ายทอดบทบาทราชครูในการถ่ายทอดองค์ความรู้และสร้างศรัทธาแก่ศิลปินรุ่นใหม่ องค์ประกอบการแสดงทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ ท่ารำ ดนตรี เครื่องแต่งกาย ฉาก เทคนิคพิเศษและมัลติมีเดีย แสง สี เสียง ได้รับการออกแบบให้ประสานกันอย่างเป็นระบบ เพื่อรักษาอัตลักษณ์โนราดั้งเดิมควบคู่กับความร่วมสมัย ผลการศึกษาได้นำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ทั้งเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งสามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ตามตารางดังนี้

ตารางที่ ๒ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย “ราชครูโนรา”

องค์ความรู้ใหม่	สาระสำคัญที่ค้นพบ	คุณค่าทางวิชาการและการประยุกต์ใช้
๑. องค์ความรู้ใหม่ด้านแนวคิดการออกแบบการแสดงพื้นบ้านร่วมสมัย	การเชื่อม “เรื่องราวชีวิตราชครูโนรา” กับ “สุนทรียศาสตร์ร่วมสมัย” ทำให้พิธีกรรมดั้งเดิมถูกแปรรูปเป็นงานศิลปะร่วมสมัยโดยยังรักษาหลักความเชื่อและแบบแผนของโนรา โรงครู	สร้างรูปแบบใหม่ของ การตีความพิธีกรรมสู่นาฏกรรมการแสดง ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่สามารถนำไปใช้กับการสร้างสรรค์ศิลปะพื้นบ้านชนิดอื่นได้
๒. องค์ความรู้ใหม่ด้านกระบวนการประยุกต์พิธีกรรมสู่การแสดง	พัฒนาแนวทาง “ปรับแต่งพิธีกรรมจริง” เช่น การรำ การร้อง การครองตน และพิธีกรรมโรงครูให้เป็นโครงสร้างการแสดง ๔ ช่วง (ปฐมชีว โลกาวัดน์ ศิลปทัศน์ปณิธาน สืบสานสืบทอดวันทाराราชครู)	เกิดกระบวนการต้นแบบของการปรับแต่งความเชื่อและพิธีกรรมพื้นบ้านเป็นนาฏกรรมร่วมสมัย สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการออกแบบงานแสดงพื้นบ้านสาขาอื่นได้
๓. องค์ความรู้ใหม่ด้านการออกแบบองค์ประกอบการแสดงแบบบูรณาการ	การประสานองค์ประกอบ ๖ ด้าน ได้แก่ ท่ารำดนตรี เครื่องแต่งกาย ฉาก เทคนิคพิเศษมัลติมีเดีย และแสงสี เสียง เพื่อเล่าเรื่องราวราชครูโนราได้ครบมิติ เช่น การผสมดนตรีโนรากับดนตรีอิเล็กทรอนิกส์ การใช้มัลติมีเดีย ๓ มิติ และการใช้แสงแบบขั้นสี	พัฒนารูปแบบงานนาฏกรรมร่วมสมัยที่ผสมผสานความดั้งเดิม ร่วมสมัย ความศรัทธาอย่างกลมกลืน เป็นแนวทางสร้างสรรค์ใหม่สำหรับศิลปะการแสดงร่วมสมัย
๔. องค์ความรู้ใหม่ด้านการสื่อสารวัฒนธรรมโนราให้คนรุ่นใหม่	ใช้ศิลปะร่วมสมัยและเทคโนโลยีเป็นสื่อกลางทำให้เรื่องราวราชครูโนราเข้าถึงง่ายและดึงดูดผู้ชมยุคใหม่มากขึ้น	สร้างองค์ความรู้ด้าน การสื่อสารมรดกภูมิปัญญาสู่คนรุ่นใหม่ด้วยศิลปะร่วมสมัย ซึ่งสอดคล้องกับบริบทการอนุรักษ์วัฒนธรรมในยุคดิจิทัล

ที่มา : นางสาววาชิภัช ประดาศักดิ์ (ผู้วิจัย)

กระบวนการศึกษาวิจัยและสร้างสรรค์การแสดงชุด “ราชครูโนรา” ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๔ ด้าน ซึ่งถูกนำไปสังเคราะห์จนเกิดเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของการแสดง ดังนี้

ตารางที่ ๓ อัตลักษณ์ที่เกิดจากการสร้างสรรค์การแสดงชุด “ราชครูโนรา”

มิติของอัตลักษณ์	ลักษณะอัตลักษณ์ที่ค้นพบ	ความหมาย/คุณค่าที่เกิดขึ้น
๑. อัตลักษณ์ด้านเนื้อหา	นำเสนอเส้นทางชีวิตราชครูตั้งแต่วัยเด็กจนเป็นผู้บำเพ็ญธรรม ผ่านเหตุการณ์จริง พิธีกรรมจริง และความเชื่อจริง	ถ่ายทอดโลกทัศน์ดั้งเดิมอย่างแท้จริง และทำให้นึกย้อนกลับถึงประเพณี จิตวิญญาณของวัฒนธรรม
๒. อัตลักษณ์ด้านลีลาและท่าทำ	การผสมผสานแม่ท่าโนรา ๑๒ ท่า กับท่าทางร่วมสมัย เช่น ท่าตัดสินใจ ท่าครองตน ท่าฝ่าวิกฤตโลกาภิวัตน์	เกิด ท่ารำเชิงสัญลักษณ์ ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุดราชครูโนรา
๓. อัตลักษณ์ด้านดนตรี	ผสมผสานจังหวะทาบโนราแบบดั้งเดิมกับเสียงอิเล็กทรอนิกส์ สะท้อนพัฒนาการของชีวิตราชครูโนรา	เกิด “เสียงดนตรี” ในรูปแบบใหม่ที่ร่วมสมัยแต่คงเอกลักษณ์
๔. อัตลักษณ์ด้านภาพและฉาก	ใช้ภาพมัลติมีเดีย เช่น แสงพระอาทิตย์ทรงกรด เสียงฟ้าร้อง ลมพัด เพื่อสร้างบรรยากาศพิธีกรรม	สร้าง “พิธีกรรมเชิงศิลป์” ที่แตกต่างจากการแสดงโนราทั่วไป เพิ่มมิติทางจินตภาพและสัญลักษณ์
๕. อัตลักษณ์ด้านเครื่องแต่งกาย	ผสมผสานชุดชาวบ้าน ชุดผีกรำ และชุดพิธีกรรมของราชครูโนรา พร้อมสร้างลวดลายให้ร่วมสมัยตามแนวทฤษฎี	เห็นถึงพัฒนาการชีวิตของตัวละครอย่างเป็นขั้นตอน พร้อมรักษารูปแบบดั้งเดิมของโนรา
๖. อัตลักษณ์ด้านบทบาทและความหมายทางวัฒนธรรม	เน้นบทบาท ตัวตน จิตวิญญาณ ความศรัทธา หน้าที่ “การครองตน” สอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา (เช่น ความกตัญญูต่อบรรพชน และวิริยะในการฝึกฝน) ของราชครูโนราในฐานะ ผู้สืบทอด ผู้ศรัทธา และผู้ให้วิชา	สะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรมและความหมายเชิงอัตลักษณ์ของชุมชนภาคใต้

ที่มา : นางสาวาชิรัช ประดาศักดิ์ (ผู้วิจัย)

จากการสร้างสรรค์การแสดงชุด “ราชครูโนรา” ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่ที่สามารถพัฒนาแนวคิดการออกแบบการแสดงร่วมสมัยจากพิธีกรรมดั้งเดิม โดยมุ่งเน้นการประสานองค์ประกอบการแสดงทั้งด้านเนื้อหา ลีลา ดนตรี ฉาก เครื่องแต่งกาย และความหมายเชิงวัฒนธรรม เข้ากับเทคโนโลยีมัลติมีเดียและสื่อผสมอย่างเหมาะสม ทำให้เกิดรูปแบบนาฏกรรมใหม่ที่สะท้อนวิถีชีวิตและจิตวิญญาณของราชครูโนราอย่างลึกซึ้ง พร้อมทั้งก่อเกิดอัตลักษณ์เฉพาะตัวทางศิลปะวัฒนธรรม การประยุกต์องค์ประกอบดังกล่าวทำให้การแสดง ชุดนี้สามารถเป็น ต้นแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านสู่ผู้ชมรุ่นใหม่ ได้อย่างสอดคล้องกับบริบทร่วมสมัย นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นคุณค่าทางวิชาการในเชิงการออกแบบการแสดง

ร่วมสมัย ซึ่งสามารถนำไป ต่อยอดเพื่อสร้างสรรค์นาฏกรรมและรูปแบบการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมในอนาคต ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง นาฏกรรมร่วมสมัยบนฐานพิธีกรรมดั้งเดิม: การออกแบบการแสดงชุด “ราชครูโนรา” สะท้อนให้เห็นถึงพลังของการนำนาฏกรรมพื้นบ้านภาคใต้มาเชื่อมโยงกับกระบวนการสร้างสรรค์ร่วมสมัยอย่างมีระบบ ทั้งในด้านเนื้อหา รูปแบบการนำเสนอ และองค์ประกอบศิลปะการแสดง การอภิปรายผลสามารถอธิบายได้อย่างลุ่มลึกในมิติต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. แนวคิดการออกแบบการแสดงผสมผสานระหว่างความดั้งเดิมและร่วมสมัย การออกแบบการแสดงชุดราชครูโนราที่มีพื้นฐานจากพิธีกรรมโนราโรงครู ซึ่งเป็นแก่นแท้ทางจิตวิญญาณของการแสดงโนราภาคใต้ การนำพิธีกรรมดังกล่าวมาแปลงเป็น “ภาษาศิลปะร่วมสมัย” สอดคล้องกับแนวทางของ วนศักดิ์ ผดุงเศรษฐกิจ^๕ กล่าวไว้ในงานวิจัยการสร้างสรรค์การแสดงโนราร่วมสมัยว่า การปรับรูปแบบดั้งเดิมให้เข้ากับวิถีชีวิตสมัยใหม่ ทำให้ผู้ชมเกิดการเชื่อมโยงทางอารมณ์และเข้าใจตัวละครได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผลการวิจัยครั้งนี้ยืนยันว่า การร้อยเรียงลำดับเนื้อหาเป็น ๔ ช่วงชีวิต (ปฐมชีวา โลกาวัดน์ ศิลป์ทัศน์ ปณิธาน สืบสานศรัทธาวันทาราชครู) ช่วยสร้างความชัดเจนในการเล่าเรื่อง ทำให้ผู้ชมเข้าใจบริบทของราชครูโนราทั้งด้านความเชื่อ การฝึกฝน และบทบาทในชุมชน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของความศักดิ์สิทธิ์และอัตลักษณ์โนรา

๒. การเข้าถึงอารมณ์และประสบการณ์ของตัวละครผ่านลีลาและท่ารำ กระบวนท่ารำที่ประยุกต์จากแม่ท่า ๑๒ ท่า ผสมกับท่าร่วมสมัย ทำให้การแสดงสามารถสื่อสภาพอารมณ์ของตัวละครได้หลากหลาย เช่น ความสับสน ความท้อแท้จากโลกาวัดน์ และความมุ่งมั่นในปณิธานการเป็นราชครู ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ วนศักดิ์ ผดุงเศรษฐกิจ ที่เสนอว่า การสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงประสบการณ์ชีวิตจริงของศิลปินจะช่วยให้ผู้แสดงเข้าถึงตัวละครได้อย่างสมจริงและมีน้ำหนักทางอารมณ์ผลลัพธ์จากกระบวนการประยุกต์ทำรำนี้นี้จึงไม่เพียงเป็นการนำเสนอความงามของท่วงท่าเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างมิติทางอารมณ์ให้ผู้ชมสัมผัสเส้นทางการฝึกฝนของราชครูได้อย่างลึกซึ้ง

๓. บทบาทของดนตรีร่วมสมัยต่อการสื่อความหมายของพิธีกรรม การผสมผสานทำนองดั้งเดิมของวงปี่พาทย์โนรากับดนตรีอิเล็กทรอนิกส์ช่วยสะท้อน “สองโลก สองบริบท” ของราชครูโนรา คือ

^๕ วนศักดิ์ ผดุงเศรษฐกิจ, “กระบวนการเข้าถึงบทบาทและประสบการณ์จริงของผู้แสดงในการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย”, วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๑๖๑-๑๘๐.

โลกจาริตและโลกสมัยใหม่ วิธีการนี้สอดคล้องกับแนวทางของ ภูวนัย กาฬวงศ์ และวิษุตา วุฑฒิตย์^๖ ที่พบว่า นาฏยศิลป์ร่วมสมัยควรสร้างเสียงดนตรีให้สามารถรองรับอารมณ์และจินตภาพของผู้แสดง เพื่อสร้างความลึกซึ้งของบรรยากาศในการแสดง ซึ่งการแสดงชุดราชครุโนรา ดนตรีถูกใช้ทั้งเพื่อสะท้อนความนิ่งสงบ ของพิธีกรรม และใช้เพื่อเร่งอารมณ์ในฉากโลกาภิวัตน์ที่เต็มไปด้วยความเร็วและแรงกดดันจากสังคม จึงเป็นดนตรีที่ “เล่าเรื่องได้ด้วยตนเอง”

๔. การออกแบบเครื่องแต่งกายและฉากสะท้อนพัฒนาการชีวิตราชครุ เครื่องแต่งกายถูกใช้เป็น “สัญลักษณ์ทางสายตา” ของแต่ละช่วงชีวิต ตั้งแต่ชุดชาวบ้าน ชุดฝึกฝน ไปจนถึงชุดพิธีกรรมราชครุ การเลือกใช้ลวดลายดั้งเดิมร่วมกับเส้นสายแบบร่วมสมัยทำให้เกิดอัตลักษณ์ใหม่ที่สะท้อนความเป็น “ศิลปินรุ่นใหม่-ผู้สืบทอดความเก่าแก่” สอดคล้องกับแนวทางของ จุติกา โกศลเหมมณี^๗ ที่พบว่า การสร้างสรรค์งานนาฏยศิลป์ร่วมสมัยควรเน้นการประยุกต์จากรากเดิมให้ร่วมสมัยโดยไม่ทำลายอัตลักษณ์ไทย ฉากและเวทีที่ใช้ภาพมัลติมีเดีย เช่น พุงนา โรงโนรา หรือแสงสัญลักษณ์ของพิธีกรรม ช่วยสร้างโลกของพิธีกรรมให้มีชีวิต และทำให้ผู้ชมเข้าใจบริบททางวัฒนธรรมได้อย่างเป็นธรรมชาติ

๕. เทคนิคพิเศษและแสง สี เสียงในการเสริมสร้างจิตวิญญาณของพิธีกรรม การใช้เทคนิคมัลติมีเดีย เช่น ภาพ ๓ มิติ เสียงธรรมชาติ และเอฟเฟกต์แสงที่เปลี่ยนไปตามช่วงอารมณ์ของเรื่อง เป็นหัวใจสำคัญของการสร้างบรรยากาศพิธีกรรมร่วมสมัย วิธีการนี้สอดคล้องกับงานของ มนุศักดิ์ เรืองเดช และ นราพงษ์ จรัสศรี^๘ ที่ระบุว่า แสงและภาพเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การสื่อสารทางอารมณ์ของศิลปะไทยร่วมสมัยมีความลึกซึ้งและมีพลังในการแสดงราชครุโนรา แสงสีถูกใช้เพื่อสื่อถึงความศักดิ์สิทธิ์ เพื่อแสดงการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ เพื่อกำหนดเวลาและเหตุการณ์ เพื่อสร้างสภาวะ “โลกภายใน” ของตัวละคร ดังนั้น แสงและเสียงจึงมีสถานะเทียบเท่านักแสดงในการถ่ายทอดเรื่องราว

๖. ความสอดคล้องกับเป้าหมายการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมโนราในยุคปัจจุบัน การแสดงชุดราชครุโนราเป็นตัวอย่างสำคัญของการประยุกต์ศิลปะพื้นบ้านให้เข้าสู่สังคมร่วมสมัย โดยไม่ลดทอน ความศักดิ์สิทธิ์หรือจาริตดั้งเดิม วิธีการนี้สอดคล้องกับข้อสังเกตของ พิทยา บุขรรัตน์ และเบญจวรรณ บัวขวัญ^๙ ที่ระบุว่า โนราจะดำรงอยู่ได้ต่อเมื่อรู้จักปรับตัวตามบริบทสังคม โดยยังคงแก่นความเชื่อและบทบาททางพิธีกรรมไว้

^๖ ภูวนัย กาฬวงศ์และวิษุตา วุฑฒิตย์, “การประยุกต์นาฏศิลป์ไทยร่วมกับสื่อผสมเพื่อสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของการแสดงร่วมสมัย”, วารสารศิลป์และสื่อสร้างสรรค์, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๙) : ๑๑๓-๑๒๔.

^๗ จุติกา โกศลเหมมณี, “รูปแบบและแนวความคิดในการสร้างสรรค์งานนาฏยศิลป์ไทยร่วมสมัยของ นราพงษ์ จรัสศรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^๘ มนุศักดิ์ เรืองเดชและนราพงษ์ จรัสศรี, “แนวความคิดสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย”, วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๖๐) : ๑๐๘-๑๑๖.

^๙ พิทยา บุขรรัตน์และเบญจวรรณ บัวขวัญ, “โนรา: บทบาท หน้าที่ และความสัมพันธ์กับชุมชนภาคใต้ในสังคมร่วมสมัย”, วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๑๑๒-๑๑๕.

การวิจัยเรื่อง นาฏกรรมร่วมสมัยบนฐานพิธีกรรมดั้งเดิม: การออกแบบการแสดงชุด “ราชครูโนรา” จึงยืนยันว่า การปรับปรุงแบบการนำเสนอให้ทันสมัย ไม่ได้ทำให้สาระของโนราหายไป แต่กลับช่วยให้คนรุ่นใหม่เข้าถึงและเห็นคุณค่าของราชครูโนรา ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญของการสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้ อีกทั้ง การวิจัยนี้ ยังแสดงให้เห็นว่า การสร้างสรรค์งานนาฏกรรมร่วมสมัยจากพื้นฐานศิลปะพื้นบ้าน สามารถทำได้โดยรักษาหลักความเชื่อไว้ พร้อมนำเทคนิคศิลปะสมัยใหม่เข้ามาเสริมให้เกิดพลังในการเล่าเรื่อง การผสมผสานเหล่านี้ไม่เพียงทำให้ชิ้นงานมีความร่วมสมัย แต่ยังทำให้พิธีกรรมดั้งเดิมสามารถตีความใหม่ให้เหมาะกับพื้นที่ทางวัฒนธรรมของคนรุ่นปัจจุบัน ดังนั้น การแสดงชุดราชครูโนราจึงเป็นทั้ง “งานศิลปะ ร่วมสมัย” และ “เครื่องมือสืบสานภูมิปัญญาโนรา” ที่มีความกลมกลืนระหว่างอดีตและปัจจุบันอย่างมีเอกลักษณ์

บทสรุป

การวิจัยเรื่อง นาฏกรรมร่วมสมัยบนฐานพิธีกรรมดั้งเดิม: การออกแบบการแสดงชุด “ราชครูโนรา” เป็นการศึกษาบริบท พิธีกรรม จารีต และหลักการปฏิบัติของโนราสู่ออกแบบการสร้างสรรค์นาฏกรรม การแสดงเพื่อสะท้อนวิถีชีวิตศิลปนาฏ “ราชครูโนรา” ซึ่งถอดรหัสจากรากเหง้าพิธีกรรมโนราโรงครูสู่รูปแบบศิลปะการแสดงร่วมสมัยที่สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน ผู้วิจัยมีบทสรุป ดังนี้

ผลการศึกษาพบว่า หัวใจสำคัญของการแสดงชุดนี้มีใช้เพียงการเลียนแบบท่าร่ายดั้งเดิมเท่านั้น แต่คือการนำ “จารีตและความเชื่อชาวนาของราชครูโนรา” มาเป็นแกนหลักในการเล่าเรื่องผ่าน ๔ ช่วงชีวิต คือ (๑) ปฐมชีวา (๒) โลกาภิวัตน์ (๓) ศิลป์ทัศน์ปณิธาน และ (๔) สืบสานศรัทธาวันทาราชครู โดยใช้กระบวนการออกแบบ ๖ องค์ประกอบทางนาฏศิลป์ ซึ่งมีการบูรณาการเทคโนโลยีสื่อมัลติมีเดียและแสงสีเสียงสมัยใหม่ เพื่อสร้าง “พื้นที่การรับรู้ใหม่” ที่เชื่อมโยงอดีตและปัจจุบันเข้าด้วยกัน

จากผลการศึกษาได้ก่อให้เกิดการสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ ทั้งในทางทฤษฎีและปฏิบัติ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

๑) การสร้างนาฏกรรมร่วมสมัยสามารถ คงอัตลักษณ์ศิลปะพื้นบ้านได้ หากมีการบูรณาการองค์ประกอบการแสดงอย่างเป็นระบบ และรักษาแกนความหมายของพิธีกรรมเดิม

๒) การถ่ายทอดเส้นทางชีวิตศิลปินในรูปแบบละคร-นาฏกรรม เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

๓) การผสมผสานเทคนิคมัลติมีเดียและเทคนิคร่วมสมัยสามารถ เสริมสร้างอารมณ์และการรับรู้ของผู้ชม โดยไม่ลดทอนคุณค่าดั้งเดิมของศิลปะ

๔) การออกแบบบทและองค์ประกอบเชิงระบบสามารถนำไปสู่ แนวทางสร้างสรรค์นาฏกรรมเพื่อการศึกษาและการเผยแพร่วัฒนธรรม

องค์ความรู้สำคัญที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ คือได้พิสูจน์ว่า “ศรัทธาและความเชื่อในระบบบรรพบุรุษ” สามารถดำรงอยู่ได้ในพื้นที่ของศิลปะร่วมสมัย หากมีการจัดการข้อมูลทางวิชาการและการตีความเชิงสัญลักษณ์ที่เหมาะสม การแสดงชุด “ราชครูโนรา” จึงทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมให้คนรุ่นใหม่เห็นถึง “คุณค่าของการครองตน” และ “จริยธรรมของศิลปิน” ที่ต้องรักษาทั้งความศักดิ์สิทธิ์ของจารีตไปพร้อมกับการปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงของโลก (Global Transformation) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการสร้างสรรค์ ชุด “ราชครูโนรา” เป็นแนวทางที่ทำให้ศิลปะพื้นบ้านภาคใต้สามารถขยายคุณค่าโดยผสมผสานพิธีกรรมดั้งเดิมเข้ากับเทคนิคการแสดงสมัยใหม่ ทำให้ผลงานมีทั้งความลุ่มลึกทางวัฒนธรรมและความน่าสนใจ เหมาะเป็นต้นแบบสำหรับการพัฒนางานสร้างสรรค์ในสาขาศิลปะการแสดงอื่น ๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง นาฏกรรมร่วมสมัยบนฐานพิธีกรรมดั้งเดิม: การออกแบบการแสดงชุด “ราชครูโนรา” เป็นการศึกษาบริบท พิธีกรรม จารีต และหลักการปฏิบัติของโนราสู่ออกแบบการสร้างสรรค์นาฏกรรมการแสดงเพื่อสะท้อนวิถีชีวิตศิลปินชุด “ราชครูโนรา” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. สถาบันการศึกษาและหน่วยงานทางวัฒนธรรมสามารถนำ “โมเดลการลำดับโครงเรื่อง ๔ ช่วงชีวิต” ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ศิลปะพื้นบ้านประเภทอื่น เพื่อให้เกิดการสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในรูปแบบที่เข้าถึงง่ายสำหรับเยาวชนและคนรุ่นใหม่

๒. เป็นแนวทางในการศึกษาถึงผลกระทบของการใช้สื่อมัลติมีเดียต่อการรับรู้และอารมณ์ร่วมของผู้ชมในวงกว้าง หรือการขยายขอบเขตการศึกษาไปยังบทบาทของ “สตรี” ในสายตระกูลราชครูโนรา เพื่อสร้างความหลากหลายขององค์ความรู้ในมิติของนาฏกรรมร่วมสมัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- จิระประภา โพธิ์เล. “การออกแบบการแสดงของพิรพงศ์ เสนโสภา”. วารสารศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณ. ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๓) : ๑๖๒-๑๘๑.
- จุติกา โกศลเหมมณี. “รูปแบบและแนวความคิดในการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยของนรพงษ์ จรัสศรี”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- ณวิญ เสริฐผล, “การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในสังคมโลกาภิวัตน์”. วารสารบัณฑิตแสงโคกคำ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๓) : ๓๑๓-๓๓๑.

พิทยา บุขรรัตน์และเบญจวรรณ บัวขวัญ, “โนรา: บทบาท หน้าที่ และความสัมพันธ์กับชุมชนภาคใต้ในสังคมร่วมสมัย”. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๑๑๒-๑๑๕.

ภูวนัย กาฬวงศ์และวิชชุดา วุฒาทิตย์. “การประยุกต์นาฏศิลป์ไทยร่วมกับสื่อผสมเพื่อสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของการแสดงร่วมสมัย”. วารสารศิลป์และสื่อสร้างสรรค์. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๙) : ๑๑๓-๑๒๔

มนุศักดิ์ เรื่องเดชและนราพงษ์ จรัสศรี. “แนวคิดการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย”. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๖๐) : ๑๐๘-๑๑๖.

วนศักดิ์ ผดุงเศรษฐกิจ. “กระบวนการเข้าถึงบทบาทและประสบการณ์จริงของผู้แสดงในการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย”. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๑๖๑-๑๘๐..

Denzin, N. K. The Research Act: A Theoretical Introduction to Sociological Methods. Chicago : Aldine Publishing Company, 1970.